

מתוך סדרת הספרים

עלון כל המועדים

הלכות והליכות "בענין תרומות ומעשרות" [המקוצר]

מהורעים היוצאים ממנו תרומות ומעשרות, מפני שאינם ראויים למאכל אדם (רמב"ם תרומות פרק ב הלכה א, שו"ע יו"ד שלא יג).

תרומות ומעשרות

תרומות ומעשרות לשון רבים: הפרשת תרומות ומעשרות כוללת בתוכה ארבעה מרכיבים, שניים של תרומה ושניים של מעשר, והוא פירוש השם "תרומות ומעשרות", כלומר שתי תרומות ושני מעשרות.

הבדל בין תרומות למעשרות: תרומות ניתנות רק לכהנים ונאכלים על ידם בטהרה.

המעשרות: מעשר ראשון ניתן ללוויים ואין בו שום קדושה אלא שהתורה ציוותה לתת מעשר מהפירות ללווי, מעשר שני משתנה לפי השנים בשנים מסוימות היה בעל הפירות אוכלו בשעה שהיה עולה לרגל לבית המקדש, ובשנים אחרות היה המעשר שני ניתן לעניים, ואז היה נקרא מעשר עני.

הבדל נוסף בין תרומות למעשרות: תרומות צריך להפריש ולהוציא ממש מתוך הפירות לפי שיש בהם קדושה, ואת המעשר הראשון ושני ניתן להפריש על ידי יחוד מקום והגדרתו בדיבור.

הבדל בין תרומה גדולה לשאר תרומות ומעשרות

אומד: הפרשה תרומה נעשית על פי הערכה אומדן ולא על פי משקל או מנין מדויק, **תרומה גדולה** ניתנת באומד, **והטעם:** לפי שאין לה שיעור מהתורה (לבוש שלא כה עיין דרך אמונה תרומה יג עוד טעמים בדבר).

תרומת מעשר ראשון מעשר שני ומעשר עני אין מעשרים באומד אלא מדקדק בשיעורה אפילו בזמן הזה, **והטעם:** לפי ששיעורו מפורש בתורה (רמב"ם מעשרות א יד, לבוש שלא כד). וכן מעשר ראשון מעשר שני ומעשר עני (דרך אמונה תרומות פא).

הפרשת מעשרות מן היפה (שו"ע יו"ד שלא נב סס"ג).

תרומה גדולה אין צריך להפריש מהיפה לפי שלא ניתנת לכהן אלא הולכת לאיבוד, מעשר ראשון ומעשר עני שנותנים אותם צריך להפריש מהיפה, מעשר שני היום שמחללים על פרוטה בלבד יש להקל ולהפריש מעשר שני גם מן הרעה על היפה.

"דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוו משה רבינו ליכנס לארץ ישראל וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך אלא כך אמר משה הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי" (סוטה יד, א).

מצוות הפרשת תרומות ומעשרות

אסרה התורה לאכול מפרי הארץ לפני שהפרשנו ממנו את התרומות והמעשרות שנצטוונו עליהן.

חוב תרומות ומעשרות בא"י

מצוות התלויות בארץ: מצוות הפרשת תרומות ומעשרות, היא אחת ממצוות התלויות בארץ בין בזמן שבית המקדש קיים בין בזמן שאינו קיים (רמב"ם תרומות פרק א הלכה א), התרומות והמעשרות הם ביטוי לקדושה השורה בתוך הפירות והירקות שגדלים בארץ ישראל, שהרי ארץ ישראל היא קדושה, ולכן כל פרי שגדל בה יש בו קדושה, ומשום כך ציוותה התורה להפריש אחוז מסוים מהפירות למטרה של קודש, אולם הפירות הגדלים בחוץ לארץ, מרוחקים מהקדושה, ולכן אין להם חלק במצוות הפרשת תרומות ומעשרות.

חוב מדרבנן

בזמן הזה חוב תרומות ומעשרות מדרבנן, **והטעם:** לפי שמהתורה חיביים בתרומות ומעשרות בארץ ישראל רק כשכל ישראל יושבים בה (רמב"ם תרומה א כו, טור יו"ד שלא ב), **ויש אומרים:** שהוא מראורייתא אך לא נהגו כן למעשה (רמ"א יו"ד שלא א).

פירות שחייבים במעשרות

נשמר (מעשרות א א): שהפרי צריך להיות נשמר, כלומר שייך לאיזה אדם ששומר עליו, אבל פירות הגדלים הפקר, אינם חייבים בתרומות ומעשרות. כגון המוצא עץ תאנה הגדל בשדה ואינו שייך לשום אדם, מותר לאכול מפירותיו בלי להפריש תרומות ומעשרות, [ואפילו אם יכניסוהו אח"כ לביתם] וכן הדין לגבי כל הפירות שגדלים בהפקר (שו"ע יו"ד שלא טו).

אוכל שנועד למאכל אדם בלבד (משנה מעשרות א א): רק אוכל הנועד לאדם חייב בתרומות ומעשרות, אבל מאכל בהמה פטור, וגם זרעוני גינה פטורים כגון בצל שמגדלים אותו לזרע, אין צורך להפריש

העלון נתרם לע"נ הרב מיכאל בן ר' יצחק הלוי ליפסקי זצ"ל

סדר הפרשת תרומות ומעשרות

להפרשת תרומות ומעשרות יש סדר מחייב ואנו מחייבים להפריש לפי הסדר, ומניין מדכתיב (שמות כב כח) "מלאך ודמעתיך לא תאחר" (משנה תרומות פרק ג משנה ו, רמב"ם תרומות ג כג).

סדר בזמן שבית המקדש היה קיים

תחילה היה מקיים מצות ביכורים ולאחר מכן תרומה גדולה, מעשר ראשון, מעשר שני או מעשר עני[תלוי באיזה שנים].

השנים שבהם מפרישים תרומות ומעשרות

תרומה גדולה, ומעשר ראשון, ותרומת מעשר: בכל השנים מלבד שנה השביעית. **מעשר שני:** בכל השנים מלבד שנה ג' ו' ושנת השמיטה.

מעשר עני: רק בשנים ג' וו' ו[וסימנך: שיר של יום של ב' ימים אלו הוא קצר] (רמב"ם מתנות עניים ו ד, שו"ע יור"ד תרומות ומעשרות שלא ב).

מקצת הדינים הנצרכים

מוקף: "אין מפרישים תרומה גדולה אלא מן המוקף" (חלה א ט).

צריך להפריש מן המוקף. כלומר אדם שרוצה להפריש תרומות מהפירות שקנה או שקטף מהעץ, צריך לדאוג לכך שכל הפירות יהיו מונחים ביחד במקום אחד, אבל אם חלקם מונחים בחדר אחד וחלקם בחדר אחר, אין זה נחשב מוקף, כלומר אינו ברשות אחת, וצריך להפריש מכל ערימה או חבילה לחוד (שו"ע יו"ד שלא כה).

מוקף מלשון סמוך (רש"י נדה ז, א ד"ה ומקפת), **ויש אומרים:** מלשון היקף, דהיינו שהפירות שמפרישים מהם תרומה והפירות שהופרשו לתרומה צריכים להיות בתוך היקף של מקום אחד (פירוש הרמב"ם חלה א ט).

אין מפרישים ממין על שאינו מינו (תרומה ב ד)

ביאור: הפירות המיועדים לתרומה והפירות שעליהם תורמים את התרומה שניהם צריכים להיות ממין אחד (ברכות נג, ב, רע"ב תרומה שם ו).

אין מפרישים מחדש על ישן (תרומה א ה)

ביאור: פירות שחנמו לפי ט"ו בשבט שייכים לשנה אחת ופירות שחנמו אחרי ט"ו בשבט שייכים לשנת המעשר הבאה, ומניין מדכתיב (דברים יד כב) "היוצא השדה שנה בשנה" ולומדים מהמילה "שנה בשנה" שהתרומות ומהעשרות צריכים להיות דווקא מהיבול של אותה שנה ולא מועיל על שנה אחרת.

והטעם: לפי שכל אחד יש לו את חיובי המעשרות של אותה שנה (רע"ב שם ד"ה מן, רמב"ם תרומות ה יא).

אין תורמים מן המחובר על תלוש ולא מן התלוש על המחובר (שם א ה)

ביאור: התבואה והפירות שמפרישים כתרומה וכן התבואה והפירות שעליהם הפרישו צריכים להיות תלושים מהקרקע.

הבנת תרומות ומעשרות

יש אומרים: שכדי להפריש תרומות ומעשרות אין צריך לומר את נוסח ההפרשה, ואם אינו יודע לקרוא, או שאינו מבין את הנוסח, ואינו יודע

כלל מהי תרומה ומהו מעשר, יכול להסתפק בדיעבד באמירה דלהלן "כל ההפרשות [וחילול מעשר שני] יחולו כמו שכתוב בנוסח שברשותי", ובזה יצא ידי חובת הפרשת תרומות ומעשרות (חזו"א דמאי טו, ו, מנח"י א, פה).

ויש אומרים: שאין יוצאים ידי חובת הפרשת תרומות ומעשרות אלא על ידי אמירת כל הנוסח של הפרשת תרומות ומעשרות, מתוך הבנת הנאמר (הרה"ג ר' צבי פסח פרנק ועוד הר צבי זרעים ח"א נג, א).

ויש אומרים: שהמפריש צריך להבין את ענין ההפרשה, דהיינו שיש חלק שנקרא תרומה ויש חלק שנקרא מעשר, אבל אין צריך להבין למי ניתן כל חלק מההפרשה, **והטעם:** כיון שמצות הנתינה היא דבר נוסף מהתרומה (הגריש"א הובא באבני ישפה).

תרומה גדולה

מקור "זה יהיה משפט הכהנים מאת העם ראשית דגנך ויצהרך... תתן

לו" (דברים יח ד).

תרומה גדולה: נותן הישראל לכהן (רמב"ם מתנות עניים פרק ו א).

הטעם שנקרא כן: לפי שהיא ראשונה בסדר ההפרשת תרומות ומעשרות (יראים השלם מצווה קמו וכפתור ופרח א).

טעם אחר: לפי שאין לה שיעור למעלה וניתן להפריש גם כמות גדולה מהפירות (יראים שם).

טעם אחר: בלשון סני נהור משום שמדין תורה אין שיעור להפרשה ומספיק אפילו משהו (חרדים נב יד).

הטעם למצוות תרומה גדולה

לפי שהדגן והתירוש והיצהר הן עיקר מחיתן של בריות, והעולם כולו להקדוש ברוך הוא, על כן ראוי לאדם לזכור את בוראו על הברכה אשר ברכו, ושיפריש קצת ממנו לשמו ברוך הוא, ויתננו למשרתיו שהם הכהנים העוסקים תמיד במלאכת שמים טרם יגע בו יד אדם ויהנה ממנו כלל" ... (חינוך מצוה תקז).

כמות ההפרשה

מהתורה אין שיעור לתרומה גדולה [בשונה ממעשרות ותרומות שיש להם שיעור מהתורה] וחיטה אחת פוטרת את כל הכרי שנאמר (דברים יח ד) "ראשית דגנך.. תתן לו" ולא נאמר שיעור נתינה (קידושין נח, ב).

מדברנו [בזמן שבית המקדש היה קיים]: חכמים נתנו שיעור שלוש דרגות לתרומה גדולה (חולין קלז, ב).

עין יפה – נדיב לב – מצווה מן המובחר אחת מארבעים מהפירות [שנים וחצי אחוז דהיינו מכל מאה קילו 2.5 ק"ג], **עין בינונית [שיעור**

הממוצע מידת רוב בני אדם שאינם קמצנים ואינם נדיבים]: אחד מחמישים מהפירות [שהם שני אחוז, דהיינו מכל מאה קילו נותן 2 קילו], **רמז לדבר:** תרומה – תרי ממאה (ד"א תרומה ג יא הביא בשם רש"י

מעילה ט, ב ד"ה התרומה), **עין רעה [קמצן וצר עין (מאירי קידושין מא, א):**
אחת משישים מהפירות [שהם 1.67% על מאה קילו 1.67 ק"ג]. הפרשה
זו נעשית על פי הערכה אמדן ולא על פי משקל או מנין מדויק (משנה
תרומות פרק ד ג, רמב"ם תרומות ג ב שו"ע יור"ד שלא ב).

מה עושים עם התרומה

בזמן שבית המקדש היה קיים היה הכהן אוכלה בטהרה.

בזמן הזה: מכיון שהכהנים היום ממאי מתים ואינם יכולים לאכול
תרומה בטהרה (רמב"ם תרומה פרק ז א), מפרישים שיעור כל שהוא
[כדין התורה], ואף אפשר מן הפירות הפחות טובים רק שיהיו ראויים
לאכילה (רמב"ם תרומות ג א, שו"ע יור"ד שלא ב), **והטעם:** לפי שזה הולך
לאיבוד (לבוש שלא ב).

ולאחר ההפרשה ואמירת הנוסח קוברים אותה – אם לא נטמאה,
שהרי אסור לאבד תרומה טהורה. ואם האוכל נטמא לאחר שבא
במגע עם אחד מו' משקין [שהם יין, דם, שמן זית, חלב, טל, דבש
דבורים ומים] צריך לשורפה, או לעמוק ולהשליך לאשפה.

המנהג היום: לטמא את הפירות לפני הפרשה על ידי הרמבתם במים
שמזלפים עליהם ונוגעים בהם.

שנים שבהם נוהגת תרומה גדולה: תרומה גדולה נוהגת בכל השנים.

מעשר ראשון

מקור: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוויים

לנחלה" (במדבר יח כד, רמב"ם פרק א מעשר הלכה א).

על ידי מי ניתן מעשר ראשון: הישראל נותן ללוי, אחרי שהישראל
הפריש תרומה גדולה ונתן לכהן, מפריש הישראל עשירית מהנותר
[אחד מכל עשר] ונותן ללוי (רמב"ם מעשר א א).

שנים שבהם מפרישים מעשר ראשון: בכל השנים מלבד שנה
השביעית.

הטעם שנקרא מעשר ראשון: לפי שהוא המעשר הראשון שכן יש
אחריו מעשר שני או מעשר עני (דרך אמונה הלכות מעשר פרק א ד).

הטעם למצוות מעשר ראשון: לפי ששבט הלוי בחר השם יתברך בתוך
אחיו לעבודתו תמיד במקדש, על כן היה מחסדו עליהם לתת להם
מחיתם דרך כבוד, כי כן ראוי למשרתי המלך שתהיה ארוחתם
מזומנת להם על ידי אחרים שיכינוהו להם, ... (חינוך מצוה שצה).

דיני הפירות האלו

הפירות הללו שניתנו ללוי הם חולין גמור ומותר לכל אדם לאוכלם בין
לוי בין ישראל, ואפילו בטומאה שנאמר (במדבר יח כז) "ונחשב לכם
תרומתם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב" ודרשו חז"ל מה יקב ודגן
חולין אף מעשר ראשון חולין (חינוך מצווה שצה, רמב"ם מעשר א ב).

מה עושים עם מעשר ראשון

בזמן שבית המקדש היה קיים היו נותנים ללווי, והיו אוכלים אותו
אחר הפרשת תרומת מעשר [לכהן] ויכול לתת גם לישראל.

המנהג היום שלא חיביים לתת מעשר הזה [ויש המחמירים שנותנים
ללווי], **והטעם:** כיון שאין שום לוי שיכול להוכיח שהוא אכן בן לשבט
הלוי, ומאחר שאין במעשר הראשון קדושה, אלא הוא חיוב כספי,
שחייבה התורה את הישראל להפריש מעשר מהפירות ללוי, ובדיני
הממון ישנו כלל שהמוציא מחבירו עליו הראייה, וכל זמן שהלוי לא
יביא הוכחה לכך שהוא לוי, אין חיביים לתת לו את המעשר.

ויש שדחו טענה זו שהרי הלכה היא שנותנים כיום את כסף פדיון
הבכורות לכהן, ומשמע שאנו סומכים על החזקה שאכן הוא כהן, וכן
נוהגים לסמוך על החזקה לעניין ברכות, שהרי הכהנים מברכים בכל
יום ברכת כהנים, וכן בעת פדיון הבכורות, אבי הבן מברך ברכה
(ח"ס סו"ס רצא, ערה"ש יו"ד שה, ל) ואם כן יש לסמוך על החזקה גם לעניין
נתינת מעשר ראשון ללוי.

וביאורו טעם אחר מדוע אין צריך כיום לתת את המעשר הראשון ללוי:
לפי שתקנו חכמים שכל זמן שלא בודקים בבית הדין את חזקת
היוחסין, אין לסמוך על דבריו של אדם לעניין נתינת תרומות
ומעשרות. שאם נסמוך על עדות עצמם, יתרבו הרמאים שיטענו שהם
לויים, ומאחר שאין כיום בית דין שבודק את החזקות, אין ליתן את
המעשר ראשון ללוי (חזו"א שביעית ה, יב).

תרומת מעשר

מקור "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את

המעשר.. והרמותם ממנו תרומה ה' מעשר מן המעשר.. ונתתם ממנו

את תרומת ה' לאהרן הכהן" (במדבר יח כו - כח).

הטעם למצוות תרומת מעשר

כיון שהכהנים עיקר הבית בעבודת אלקינו וכו בעשרים וארבע מתנות
שנתנו להם, המפורשות בכתוב... ושאר שבטו הלויים שהוא נבחר עמו
לסיעה על ידו וכו גם כן ... ובכך יתנו אל לבם כי יש גבוהים עליהם,
וגבוה מעל לכולם הוא שומר הכל יתעלה (חינוך מצוה שצו).

שנים שבהם נוהגת תרומה מעשר: תרומת מעשר נוהגת בכל השנים
מלבד השנה השביעית.

על ידי מי ניתן תרומת מעשר: הלוי נותן לכהן, אחרי שהלוי קיבל מעשר
ראשון מהישראל הוא נותן מעשר לכהן (רמב"ם תרומות ג יב).

כמה מפרישים: תרומת מעשר, עשירית מהמעשר שהלוי קיבל
מהישראל [עשר קילו ממאה קילו].

מה עושים עם התרומה

בזמן שהכהנים היו טהורים הכהנים אכלו אותה בטהרה.

המנהג היום: עוטפים את הפירות שהלוי היה אמור לקבל עשר אחוז (שהיא עשירית מכל הסחורה) ומשליכים לאשפה, **והטעם:** כיון שתרומת מעשר היא תרומה שצריך לאכול במהרה, והיום אין לנו כהנים טהורים שיאכלו במהרה ולכן משליכים לאשפה.

מעשר שני

מקור "עשר תעשר את כל תבואת זרעך.. ואכלת לפני ה' אלוהיך במקום

אשר יבחר" (דברים יד כג ג), "ואכלת" לומדים מזה שזה מעשר שני (רש"י

דברים יד כג).

הטעם למצות מעשר שני

לפי שבזמן שבית המקדש היה קיים היו הסנהדרין ותלמידי חכמים בירושלים והיו יושבים ולומדים כל הזמן, רוב העם היה גר בכל הארץ והיה עוסק במלאכתו ובעיבוד אדמתו, ועקב הריחוק ממרכז התורה יתכן שלא יעסקו בתורה, ולכן ציוה להפריש מעשר שני שחייבים לאכול רק בירושלים ושם יוכלו ללמוד תורה (על פי החינוך מצווה שס).

שנים שבהם מפרישים מעשר שני א' ב' ד' ה' לשמיטה.

מי מפריש מעשר שני וכמה נותנים

מעשר שני מפריש בעל השרה אחרי שהפרישו תרומה גדולה ומעשר ראשון, מפרשים עשירית מן הנשאר למעשר שני, [בשונה משאר התרומות ומעשרות] המעשר נשאר אצל בעל הבית (עיין רמב"ם מעשר שני ונמסר רבעי א א).

מה עושים עם מעשר שני

בזמן שבית המקדש היה קיים היו מעלים את הפירות לירושלים ואוכלים במהרה (רמב"ם מתנות עניים ו ג), **חילול מעשר שני:** כשהיה קשה לעלות לירושלים עם הפירות, היה מחלל את פירות המעשר בכסף (רמב"ם מעשר שני ונמסר רבעי ד א), וכשהיה מגיע לירושלים היה קונה עם הכסף מאכלים ואוכלים במהרה בירושלים ונהיה צריך להוסיף חומש מערך הפירות (רמב"ם מעשר שני ונמסר רבעי ג י – יא).

מה עושים עם הפירות בזמן הזה

היום שאין בית המקדש וכולנו טמאי מת ואין יכולים לאכול מעשר שני במהרה, מחללים את המעשר שני על פרוטה והקדושה עוברת מהפירות למטבע, וצריך לכלותה, מפני שאין לנו רשות ליהנות ממנה כל זמן שאין אנו יכולים להיטהר.

והטעם שמספיק לחלל על פרוטה אחת בלבד [ולא כשווי הפירות]: לפי

שכל פירות המעשר השני שווים פרוטה אחת בלבד, שהרי איננו יכולים ליהנות מהם כלל, ובכדי לחלל את המעשר השני, צריך שלכל אחד יהיה בביתו מטבע מיוחד לכך ובכל פעם יחלל את הפירות על פרוטה מתוך אותו מטבע (לבוש שלא קלג).

איסור הנאה: פרוטה של מעשר שני אסורה בהנאה, **והטעם:** לפי שחל

קדושת מעשר שני עליה (לבוש שלא קלג).

ביעור מטבעות: את המטבעות מבערים בערב הפסח של השנה הרביעית, ובערב פסח של השנה השביעית על ידי שחיקתם או על ידי זריקתם לים (מעשר שני פרק ה משנה ו).

שבירת המטבעת

יש אומרים: שיוצאים ידי חובת ביעור מטבע על ידי שבירת מטבע

והטעם: לפי שבשבירתו אין מטבע (הגר"ש"א משפטי הארץ עמוד 244).

מעשר עני

מקור: "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא

והנחת בשערך ובא הלוי.. והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו

ושבעו" (דברים יד כח כט וכן בפרשת כי תבוא דברים כו יב).

שנים שבהם נוהג מעשר עני: בשנה השלישית והשישית לשנות השמיטה **[סימן לדבר:** משיר של יום שבימים אלו הוא קצר] במקום מעשר שני מפרישים מעשר עני, וזהו למעשה המעשר היחיד שגם היום כולם מפרישים אותו כשם שהפרישו בזמן שבית המקדש היה קיים (עיין רמב"ם פ"ז מהלכות מת"ע ה"ד, ספר מצות הארץ הלכות תרומה יא ג).

הטעם למצות מעשר עני

לפי שרצה הקב"ה להרגיל ולהקנות לנו מידות טובות לכן ציוה שכל אחד יתן משלו לעני ועל ידי שאנו פותחים ידינו פותח הקב"ה את ידו ומשביע אותנו (חינוך מצווה יט).

מי נותן מעשר עני

מעשר עני ניתן מבעל השרה הישראל לעני, וכן העני חייב בהפרשת מעשר עני בנתינתו לעני אחר (רמב"ם פרק ב מהלכות מתנות עניים ה"ה) מעשר עני אין בו קדושה כלל ומותר באכילה לכל ישראל והוא חולין.

כמה מפרישים : אחר הפרשת תרומה גדולה ומעשר ראשון מפרישים

מן הנשאר עשירית (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ו הלכה ג).

למי נותנים מעשר עני

בזמן שבית המקדש היה קיים נתנו לכל מי שלא היה לו חלק ונחלה בארץ ולא היה לו מזון למחיתו.

בזמן הזה: נותנים את מעשר עני לעניים. **כשקשה לו לתת את הפירות**

בכל פעם יכול להלוות לעני סכום כסף ויתנה עמו שכל מעשר עני שיהיה לו ישאיר אצלו בתמורה לחובו ויקבע עם העני מראש מחיר קצוב למשקל מסוים של פירות מעשר עני שיהיו לו וכל פעם שיהיה לו מעשר עני יזכהו לעני זה על ידי אדם אחר, אחר כך יקחהו לעצמו וינכה לעני מחובו את הסכום שנדברו לפי המשקל.

ויש הנוהגים: לזכות את הפירות לגבאי הצדקה הדואגים לפרנסת

העניים בהתאם להסכם מוקדם עם גבאי צדקה, וכן יכול למכור את המעשר עני ואת התמורה מעברים לגבאי הצדקה למען העניים (הגר"ש"א קיצור תרומות ומעשרות סעיף מא – מב, הארץ ומצוותיה תר"ם ה, יח).